

8686

La Planxadora

SAYNETE EN UN ACTE

ORIGINAL DE

Jascinto Capella

Estrenat en el TEATRE CATALÀ (ROMEA)
la vetlla del 12 de Febrer de 1900

BARCELONA

Biblioteca de «Lo Teatro Regional»

Ronda de Sant Pere, 19 y 21, 1.º—1.ª

1900

12

LA PLANXADORA

SAYNETE EN UN ACTE

ORIGINAL DE

Jascinto Capella

Estrenat en el TEATRE CATALÁ (ROMEA)
la vetlla del 12 de Febrer de 1900

BARCELONA

IMPREMPTA D'EN JOAQUÍM COLLAZOS

Plassa de la Igualtat, núm. 3

1900

Aquesta obra es propietat de son autor.
Ningú, sense son permís, podrà representar-la, traduhirla, ni reimprimirla.

D. Joan Molas y Casas es l'únic encarregat de cobrar els drets de propietat.

Queda fet el depòsit que marca la Lley.

Al llorejat pintor

Tomás Sans

*Recort de son bon amic
y admirador*

Jascinto Capella.

REPARTIMENT

Personatges	Actors
CINTETA.	Adela Clemente
TOMASA.	María Morera
MERCÉ.	Antonia Baró
CURRO.	Hermenegild Goula
CACAUHET.	Jaume Capdevila
TALLARINA.	Frédérich Fuentes
VALENTÍ.	Enrich Guitart
MATEU.	Jaume Martí (1)
JAUMET.	Antón Manso
CAJETILLA.	Joan Domenech

Noys, Vehins, etc., etc.

~~~~~  
Epoca: actual.  
~~~~~

Per dreta y esquerra, las del actor.

~~~~~  
Director artistich: JAUME CAPDEVILA  
~~~~~

Observació:

L' autor ha fet tot lo possible pera conservar el llenguatge qu' usen els personatges que intervenen en l' obra, per lo tant, pera estolviar molestias á uns y altres, no subratlla, ni posa en lletra diferente certas paraulas genuínas.

(1) Per deferencia al autor s' encarregá del paper de *Mateu*, el distingit actor Jaume Martí.

ACTE UNICH

Una plasseta dels barris baixos de Barcelona. En primer terme, á la dreta, una taberna ab un lletrero que diga *La regeneración*, tauletas á fora y tamborets.

Al primer terme, á la esquerra, una botiga de planxadora practicable ab els atributs propis de las planxadoras.

Al mitj del foro una botiga de fuster practicable, ab la porta entornada; dita botiga fará xanflá ab un carrer que 's pert cap al foro.

Altres botigas, casas particulars, lletreros y si pot ser un que diga *Caja de préstamos*,

En el trascur de la representació, deuen passar per la plasseta gent de tota mena, simultáneament, á fi y efecte de donar color al cuadro, sens que deslluhiexin las figuras de primer terme.

Aixó pot deixarse á gust del director d' escena.—Mes de Setembre. L' acció comensa á mitja tarde.

ESCENA PRIMERA

Al aixecarse el teló se sentirá música en l' interior de la taberna, si pot ser soroll de guitarras, crits y animació. En l' interior de la botiga de planxadora hi haurá dugas fadrinas planxant, Jaumet está escombrant afora de la taberna; Tallarina ve del foro y 's dirigeix á Jaumet.

TALLARINA Y JAUMET

TAL. Tú, Jaumet; posamen cinch.

JAU. ¿De que 'ls vols?

TAL. De la mes forta.

JAU. ¿Que no vas adintre?.....

TAL. ¿Qui hi ha?

JAU. Tota la colla; com el Curro aquet vespre 's casa, está celebrant el despidido de solter.....

TAL. No vull entrarhi; no m' hi faig jo ab valents.

JAU. Es que ho es de valent el Curro, 'á n' á mi 'm van assegurar que tenia el cop de puny privat.

TAL. (*Ab sorna.*) ¿Del metje ó del menescal?..... Ja veurás, portam beure qu' estich arritat.....

JAU. ¡Voy! (*Entra á la taberna y surt tot seguit ab un vas d' ayguardent y un d' aygua.*)

TAL. (*Cargolant un cigarro.*) El cop de puny privat.... mentida; ja no ho privan á ningú are aixó, lo que privan es guanyarse la vida honradament á un home.

JAU. Te.

TAL. ¡Barba noy! (*Beu l' ayguardent y paga.*)

JAU. ¿No vols aygua?

TAL. Pels peixos..... Escolta ¿no has vist pas la Tomasa, la meva xaveya?.....

JAU. Avuy no..... bé ¿que 't passa?

TAL. Que á Espanya ja no hi ha honra.

JAU. Ni personas.

TAL. No mes hi ha que municipals; afigurat qu' are acaban de pendrem la maneta del piano, mala.....

JAU. ¿Aixó t' han fet?.....

TAL. Aixó! Pero n' ha tingut la culpa el Biciqueta que feya de nas; afigurat que jo estava tocant la jota dels *Gigantes* qu' es una pessa de moda y m' agrada lluhirmhi y al ser á *si las mujeres mandasen* ve 'l cera, el Biciqueta no m' ha avisat y m' ha atrapat á.....

JAU. *Si las mujeres*.....

TAL. No, á las *balsas de aceite*; sort qu' era un municipal que hi comprés qu' era pare de familia, ó sino d' una gala (*Acció de pegar.*) 'l trech del mon. Si avuy en dia 'ls d' artilleria rodada 'ns veyém privats d' exercir y 'ns haurém de ficar á la reserva..... no, mira si las cosas van seguint aixís, hauré d' aprendre algún instrument y ferme del circol dels cegos.... perque la Tomasa ja no 'm guanya res, del vapor vell, al nou, dels teixits als filats y al cap de la setmana pessetas y mitja, y 'ls únichs que guanyan diners son els frabricants; té, llegeix *El Progreso* y ho veurás.

JAU. No sé de lletra.

TAL. Jo tampoch, pero m' ho faig llegir pels altres. Sort que vindrá 'l dia de la emancipació universal y liavores á tots aquets municipals que 'm prenen la maneta y 'm fan anar á Sant Felip Neri, 'ls hi explicaré quantas son quinse... ¿Que s' han pensat aquestas autoritats?..... ¿Perque un es orfe sense pares y no té apoyos al menisteri y s' ha de guanyar la vida honestament recreyant els oidos dels vehins?... ¿Que

faig alguna malifeta?.... Perque no pago cuantribució!.... Tampoch ne pagan el municipals y van mes mudats que nosaltres!...

JAU. Noy, deixam *El Progreso* que me 'l faré llegir.

TAL. Te, es un *Progreso* una mica atrassat pero no hi fá res, estudiáho y parlarás com jo....

JAU. S' aprecia.

TAL. Bueno, si veus á la Tomasa li dius qu' ha vingut el Tallarina y qu' ha de dirli quatre paraulas agraviatorias.

JAU. Confía!

TAL. Apa buenas. (Mutis foro.)

ESCENA II

JAUMET y CINTETA

(*Aquesta pochs moments avans d' acabar la escena anterior s' haurá deixat veurer dintre la botiga de planxadora, y quan el Tallarina es fora, s' acosta á la porta y diu á Jaumet.*)

CIN. ¿Que sabs de nou?

JAU. Que 's casan avuy, aquet vespre, el Curro ja te la roba negra aqui dintre (*Senyalant la taberna.*) per mudarse.....

CIN. Es á dir que.....

JAU. (*Reparant ab els que surten.*) Cuydado, que surten. (*Cinteta 's fica dintre la botiga.*)

ESCENA III

JAUMET, CURRO, CACAUHET y CAJETILLA

que surten de la taberna.

CUR. ¡Caballers! aquí 'l beuré m mes fresch. ... y avuy tot se vessa..... 'm caso per puntillo..... perque 'l Curro es molt puntós si no ho sabiau, y quan se 'm posa una dona aquí.....

(Senyalant entre cella y cella.)

JAU. A n' á mi 'm passa 'l mateix. Quan se 'm posa una dona entre cella y cella.....

CAC. ¡No t' hi cabrá ché!

JAU. ¿Perque?

CAC. Perqué tens les celles chuntes home.

CUR. Pero si no sou ningú; á n' á mi que 'm portin la dona mes dificultosa, que m' hi deixin estar

assentadet mano á mano y que pugui camelar-la ab la vista y..... vaja, que si m' escapa ja li perdono la vida!

CAJ. Es que tú hi tens molta trassa.

CUR. Molta, perque jo soch molt corrido..... Tothom parla del Tenorio..... are m' agradaria veurel..... fumaría ab pipa..... perque 's tobraría ab un servidor de vostés.

JAU. Y es clar.

CUR. Sino que en aquell temps no n' hi havia d' altre, després, portavan uns vestits que marcavan las hetxuras de la presona, y parlavan ab castellá que sempre llama..... Tant Tenorio, tant Tenorio... ja n' estich fins al cap demunt.

CAJ. No t' enfadis.

CUR. Es que un home s' exalta, y ab rahó... que feya ell... aná pagant á l' un y al altre, are á la Brígida, are á n' aquella de la finestra, ja ho deya: *Quan oro nada hay que falle...* ¡quin mérit té, pujinando!...

JAU. El Curro té rahó.

CUR. De que os ha servit aná á costura si no sabeu aquestas cosas...

CAC. Repare, que es un ofici molt compromés el de tenorio, com el de torero.

CUR. Pero á n' aquet no hi ha el toro...

CAC. Pero á voltes hi ha el marit, y es igual...

JAU. Bé, ¿qué hi posarém?...

CUR. A mi portamen mitja de ví.

CAJ. A n' á mi un quart.

JAU. ¿Y á vos?

CAC. A mi deu menuts.

JAU. Bé, diguéu.

CAC. Portam una clatellá, que fá ordinari lo beure ví.

CUR. Adiós Guerrita!

(*Jaumet entra á la taberna tornant després ab lo que han demanat.*)

CAC. Jo no seré Guerrita perque soch picaor, pero també he torechat, y me van traure en hom-bros de la plassa...

CAJ. Y os van dú á l' enfermeria.

CAC. Perque tinch vergonya! vaig citar (*Surt Jaumet ab el servici.*) al toro...

CUR. ¿A quina hora?

CAC. Serien les cinch.

JAU. ¿Y no va compareixe?

CAC. (*Ingenuament.*) No!

- JAU. Donchs era un poca paraula...
- CAC. Ché! mía tú que t' esgüerre.
- CAJ. Deixal dir.
- CAC. Alternave ab el Tempestaes que es un torero que no té ma esquerra...
- JAU. Voleu dir qu' es manco?
- CAC. Deixam dir, ó 't solte un puyazo en els mitxos. El Tempestaes ningú 'l vol ja, porque no mes fan qu' anunciarlo en els cartells y ja plou...
- CAJ. Donchs jo l' hi vist anunciat.
- CAC. Ahont?
- CAJ. En el Zaragozano.
- CAC. Mira Cajetilla, que semble que vos haixcau proposat ferme la contra eixa vesprá...
- CAJ. No, Cacauhet, son bromas.
- CAC. Nada, que no acabe, sou massa ignorants ab tot lo que 's referixch al torech.
- CAJ. Mentida, soch mes torero que vos.
- CAC. Tu? tu que sabs, si no sabs quants cuernos té un bou... Vetchám... ¿que es lo primer que se necessita pera torechar?
- CAJ. Ser torero.
- CAC. No home.
- JAU. Valentia.
- CAC. Tampoch! un toro es lo primer que se necessita... ¿y después?...
- CUR. Una enfermeria!
- CAC. (*Fá que no ab el cap.*) Tenir d' aqui (*pel cor*) y d' aqui (*pels ulls*).
- JAU. Y d' allí (*senyalant els talons*) per poguer correr.
- CAC. També 's necessita una mica...
- JAU. Ho veyéu?
- CAC. No, si tú ya tens cara de torero, pero eixe nas de bicicleta t' ho tira tot á perdre.
- JAU. Y vos el debeu tenir de pararrayos.
- CAC. Ché, tócam lo que vullges, pero no me toques el nas; lo tinch idéntich (*enternit*) al Paco Fabrillo; Deu l' haixca perdonat.
- CUR. Qu' hem de plorar?
- CAC. Com vullgan!
- CUR. Donchs no plorém.
- JAU. Pero per ser torero m' hauria de treure 'l bigoti...
- CAJ. Guardemal, que me 'n faré un respall per la dentadura...

- JAU. Es qu' es un bigoti molt jove, no mes té tretse mesos...
- CAC. ¿Y quan pensas desmamamarlo?
- JAU. Per Nadal! Estéu molt de broma, vatúa!...
- CAC. Chaumet! conta quant es tot açó (*Per lo que han begut.*) Pus tornant al Fabrilo, vos diré que á Espanya ja no hi ha vergonya, se va morir el pobre y no se li ha alsat cap monument, y la prosopopeya de la historia, y la proa y la popa de l'humanitat, (*Tot aixó ho dirá exaltantse y pegant cops de puny á la taula*) mos demostran qu' els monuments son el progrés dels pobles civilissats, qu' es lo únich que pot salvarnos; y are obrim un parientessis.
- CUR. Obríu lo que vulguéu.
- CAC. No parle jo, del progrés moral á seques, pelat, parle del progrés en totes les seves manifestacions, perque els pobles avuy dia en que pensen, en fer xales, en divertirse, ¿quin es el che-nit dels espanyols, manco tres ó quatre aceptacions, no mes esperá s' hi ha algún que pague.
- JAU. (*Qu' haurá estat contant.*) Tres ralets y bon profit...
- CAC. (*A Curro..*) Paga tú que tens aguiletetes...
- CUR. Si home, si avuy pago jo, el dia del casori s' ha de refrescar, no n' hi haurá pocas de mos-sas que patirán...
- (*Surt Cinteta de la botiga ab una panera y 's dirigeix cap al foro, passant prop dels qu' están bevent.*)
- Fins n' hi haurá de planxadoras! ¿Oy Cin-teta?...
- CIN. Malas entranyas! (*Mutis foro.*)
- CUR. Ho veyéu, un altre que pateix, una de las ofe-sas..... que n' hi fet de desgracias..... no 's pot ser guapo, els disgustos que 'm costa la meva hermosura no tenen fi ni conte...
- CAJ. Y es varil aquesta socia.
- CUR. Té la munyeca molt desenvolupada, com es plan-xadora...
- CAJ. Que 't va pegar?..
- JAU. Ho va fer veure.
- CUR. A mi? (*Enfadat.*)
- JAU. Nada! no hi dit res...
- CUR. Que no ho sabs que tinch el cop de puny pri-vat... encare ha de neixer l' home que 'm vul-

gui fer una carícia... vuy dir que si acas s'haurá de posar guants de pell de serp, que portan sort, porque se 'n necessita molta per poguerme posar la má á la cara, hi ha molta gent que s' ha mort sense poguer arribar á tenir aquet logro... L' altre nit á la Unió d' una voleya vaig fer anar tot un servici de café per terra...

CAC. Y total que?

CUR. Vaig pagar tretse pessetas, era vajilla ordinaria...

JAU. Fareu tart...

CAJ. Si, qu' aquestas cosas son puntuales...

CUR. Mira, vosaltres aneu á mudarvos, que jo 'm mudo aqui mateix y vos esperaré, y quan tornéu, anirém á sellá 'l pacte ab la mossa mes pitera del barri...

CAJ. No te 'n desdiguís.

CUR. Palabra!

CAC. Bueno, aném á possarmos el trache de luces...

JAU. Alante Memento!

CAC. Ché! no sias poca solta, el Memento fá d' autor gramátich, pera picar quedo jo.

JAU. Matalassos?

CAC. Vetches, m' enfada la carrera per lo poch considerá qu' está... ¿Qui es lo picaor en la vida real?... El que pica, la roba verbo in gracia... ¿Y en la vida tauromáquica, qui es lo picaor?...

CAJ. El que pica també.

CAC. No home, el que reb, jo t' ho asseure...

(Cacahuet y Cajetilla mutis foro.)

ESCENA IV

CURRO y JAUMET

JAU. Bé, tant mateix estás determinat.

CUR. Y donchs.

JAU. Pero y la Cinteta?...

CUR. Que 's busqui substitut, que no hi tinch cap culpa jo, si la meva mare 'm va posar al mon tant guapo... ja ho sé que aixó portará rahons ¿qué hi vols ferhi?... avuy 'm caso ab la Mercé... vuy dir que 'ls joves no patirán mes, porque perden el rival mes terrible...

JAU. Es veritat; ditxós tú que tens partit.

CUR. Y tú?... á veure... llástima que no tinguis mes prencipis y sápigas vestir bé...

- JAU. Oh! noy, tú ets fill de casa bona....
- CUR. Aixó sí; pero si pateixes per alguna mossa jo ja 't diré 'l qu' has de fer...
- JAU. Jo, ja veurás...
- CUR. Nada! t' ho coneix, tú estimas y 's veu que t' han entrat uns ulls penetrants dintre 'l cor, y han fet trencadissa... Mira, ¿'m vols creure á mi?... l' agafas y li pàrlas ab un tó baix de veu, com si t' agafés alguna cosa...
- JAU. Es que tú ets molt corrido.
- CUR. Dissimula; si veus qu' el cas ho requereix. 't vas enternint de mica en mica y acabas plorant.
- JAU. Y si no 'm sé fer venir las llàgrimas?
- CUR. Trinxa seba; ets molt tou; després has de tenir cert aire ab el caminar, veus, com are jo... (*Camina*) y has de portar alguna joya...
- JAU. No mes tinch aquet brillant... fá molta claror...
- CUR. Pero es un brillant de vista cansada, home. T' hi acostas fumant un puro, veus... aixís (*fá lo qu' indica*) l' empres, y comensas á diquelarla ab aquet parell de bombetas eléctricas que Deu t' ha posat sota 'l front pera iluminarte la fesomia, y avans de dirli res... paf! (*Li tira una glopada de fum á la cara.*)
- JAU. Ja 's coneix que fumas bó, quina auroma!
- CUR. Son millors que 'ls de l' Havana.
- JAU. ¿D' ahont son?
- CUR. De franch.

ESCENA V

DITS VALENTI *que ve del foro; després passa*

CINTETA

- VAL. (*Seyent en un tamboret dels d' afora la taberna.*) Pòsam una americana.
- JAU. Voy! (*Mutis taberna.*)
(*Cinteta ve del foro ab la panera buйда y fá 'l mateix camí que avans, pero en sentit contrari.*)
- VAL. Adeu Cinteta!
- CIN. Adeu noy!
- CUR. Vols refrescá?
- (*Cinteta fá mutis.*)
- JAU. (*Surt y deixa el vas en la taula de Valentí.*)
Una americana! (*Valentí paga.*)

CUR. Are ha passat la Cinteta, 's torna esquerpa aquesta xicotà!...

JAU. Bé, es que ni has fet una com un cove...

CUR. Total deixarla per un altre... si ben mirat es una francesilla..., que no ho veus que jo no soch bo per casat y aixís li estalvio disgustos... pero 's torna molt orgullosa... y á mi... vaja, que el dia que comensi á cantar li faig perdre la parroquia, si un volgués alabarse... la Cinteta es una...

VAL. (*Qu' haurá estat esco'tant, diu ab ira reconcentrada.*) Prou! la Cinteta es una dona de la que no vuy que 'n parléu!

CUR. ¿Que sou de la familia potser?...

VAL. Soch lo que 'm dona la gana, y aquesta dona es massa digne perque us la passéu per la boca...

CUR. Tú, Jaumet, ¿que ja ho sab que tinch el cop de puny privat?... (*per Valentí.*)

JAU. No ho conto...

CUR. Ves, fesli á saber, que no vuy esguerrá á ningú avuy, que tinch festa...

JAU. Calma!

CUR. Es que la Cinteta...

VAL. (*Cremat.*) Vos he dit que prou!

CUR. ¿Per guapo?

VAL. Per guapo!

CUR. Celebro! (*Fica má.*)

VAL. (*Deturantlo y amenantlo*) No treyéu el cabás de las eynas que no heu de fer cap remendo; pero que us consti que tractéu ab un home, que de valents com vos ne necessita una grossa. (*S' assenta ab tranquilitat.*)

CUR. (*á Jaumet*) ¿Té l' has mirat bé? ¿no trobas qu' es massa criatura per posarli la má á sobre?...

JAU. Ja veurás, pira...

CUR. Bé ¿qui es?

JAU. En Valentí, un xicot molt llest qu' es caixista, treballa á ca 'n Tasso...

CUR. Bé, si, rata d' imprenta.

JAU. Aném... (*Ficantlo adintre.*)

CUR. Nada! que vuy convidarlo, m' ha agradat aquest home...

JAU. Farás tart... (*Mateix joch qu' avans.*)

CUR. Entraré á vestirme y quan torni del casament, fesmen recordar que li passaré besa la mano.

(*Curro y Jaumet fan mutis taberna.*)

ESCENA VI

TOMASA, MERCÉ Y VALENTÍ

(La Tomasa surt de la botiga de fuster parlant ab Mercé, molt acalorada. Valentí continúa assentat en el mateix lloch, bevent.)

TOM. Una servidora li ha dit aixó pera avisarla, y com á Tomasa que 'm dich, li juro que no hi será felissa ab el Curro.

MER. Bé, pero com el pare ho vol...

TOM. Ay! filleta, pero no veu qu' el matrimoni es un contracte que dura una pila d' anys...

MER. En tots els casaments hi ha destorbs.

TOM. Pero aquet es gros, hi ha la Tomasa ¿que no ho sab vosté qui es la Tomasa? soch frabricanta, preguntí per mi á la fransa xica y li dirán qui soch; me diuen la Ravachol per mal nom, y 'l meu senyor, el Tallarina, es pianista, y el meu padastre havia sigut carrabiner y contrabandista tot d' una pessa, al cel sía, vuy dir que tinch influjo, y jo el dia de la huelga era de las que anavan al devant, y la guardia savil y la russia tremolavan encare no 'm veyan, porque d' un cop de pedra ne vaig tombar un qu' encare jeu... li dich aixó, porque li juro per las santas espinas y per la salut d' un germá que tinch al servici, qu' el Curro no 's casa ab vosté noya... que s' ha afigurat aquell presumit, nos la va fer massa grossa, té de pensar y entendre que va donar paraula de casament á la gran de casa, y després d' haverli fet perdre 'l temps y la gana ab requiebros y paraulas ensucradas, la va deixar per vosté, y are la tinch al llit tulida que no te ni esma de ficarse el menjar á la boca, la desgraciada, ella m' hagués cregut á n' á mi quan li deya: «el Curro es un socio que busca la perduda, un branda poca solta» pero ella, la pochs modos, se 'l va creure, y are haig de mantenirho tot, vaja li juro que no 's casan, mal m' arrenquin el monyo, recordis de la huelga y de la pedrada, y d' aquell savil qu' encare jeu; no 's casarán, no faltava mes, y sino que no tinch ganas d' enrahonar que ni diria de cosas, que s' ha afigurat aquell presumit, que s' ha afigurat...

(Aixó ho dirá tot fent mútis foro esquerra.)

ESCENA VII

VALENTÍ, MERCÉ Y MATEU *que treu el cap per la botiga*

MAT. Qu' es aixó?...

MER. Res, una xicota que 'm parlava del Curro, pero ja es fora...

MAT. Alguna envejosa, com té tant partit y ha despreciat tantas donas... Aném dintre, aném que s' acosta l' hora.

MER. Si, aném!

(Fan mütis botiga.)

ESCENA VIII

VALENTÍ Y CINTETA

(Valentí s' aixeca y 's dirigeix á la botiga de la Cinteta, aquesta qu' estarà planxant, al veurel, deixa la planxa y surt una mica afora.)

VAL. Ola Cinteta!

CIN. Ola noy!

Me creya que t' amagavas al veurem...

VAL. Jo?

CIN. Tú mateix,

de la imprenta dret á casa y de casa ja no 't mous ¿que potser vols fertè frare?...

VAL. No noya, no es res d' aixó...

CIN. ¿Que potsé pensas casarte?...

VAL. Ja sabs que no tinch xicota ab aixó mal puch casarme, tú si que crech...

CIN. Jo tampoch, els que 's casan son els altres.

VAL. ¿Es á dir qu' es cosa certa qu' el Curro 't deixa, y 's casa aquet vespre ab la Mercé?.

CIN. Es ben cert per ma desgracia; ¿y sabs perque hi he renyit? per volgué se massa honrada. L' estimava molt jo al Curro,

l' estimava ab tota l' ànima
era l' afany del meu cor
la meva única esperança,
y quan passejant ab ell
anava totas las tardes,
'm sentia ab un orgull
que per ningú 'm cambiava,
y quest home que 'l volia
jo tot meu, 'm deixa are
sense pensar que ab aixó
á una dona se la mata.
Calcula donchs quan jo 'l veji
rumbejant del bras d' un altre,
ella ab el somris als llabis
y jo ab els ulls plens de llàgrimas,
ell tranquil, y jo rabiosa,
ell felís, jo desgraciada...
no podré pas resistir
la pena de tanta infamia.
No sé are si l' estimo,
si aixó son celos que 'm matan
ó es enveja que 'm consúm
tenintme desesperada;
no mes sé qu' estich patint
per un home sense entranyas,
que se 'n va 'l peu del altar
á jurar amor á un altre,
y que jo 'm rosego 'ls punys
plorant d' amor ó de rabia!

(Pausa.)

VAL. Be, dona...

CIN. Tal com t' ho dich.

VAL. Tant l' estimas?

CIN. L' estimava
com pot estimá una dona
are... estich desenganyada.

VAL. Igual que jo.

CIN. Tu, ¿per qué?

VAL. Perque també estich plé d' ansia,
perque el qu' estima y no ho diu,
creu que pateix mes qu' els altres.
Si Cinteta, ja fá temps
qu' una dona va robarme
la tranquil·litat del cor
que per ella jo guardava,
y ni 'ls meus llabis van dirli,
ni 'ls meus ulls van declarar-se.
Ella estimava á un altre home,
creyent boja, enamorada,

qu' era cert lo que li deya
ell, quan d' amor li parlava,
y anavan seguint felissos
semblant viure l' un per l' altre,
y el que vivia per ella
era jo, ¡y m' ho callava!
Després l' he vista plorant
y jo hi plorat mes encare,
perque he vist que no podia
aixugá las sevas llágrimas.
Si jo pogués dirli: escolta,
jo t' estimo ab tota l' ánima,
no hi pensis ab els ingrats
que 't deixan per 'ná ab un altre,
jo voldria aquí hont me veus
passar la vida estimante,
rebut la llum dels teus ulls,
transtornantme ab ta mirada,
sentint l' alegria al cos
nascuda del fons de l' ánima;
travallant sempre per tú,
escarressantme ab mes ánsia,
perque ab mi no haguessis may
de llensá una sola llágrima,

(Tot aixó ab molt sentiment.)

perque fossis ben felissa
al veure que re 't fá falta,
perque vejessis á un home
que t' estima y que treballa
y que fora tú..... á n' el mon
no li queda altre esperansa.
Tot aixó jo li diria
si ella volgués escoltarme,
tot aixó, perque vejés
lo molt que penso estimarla,
y quan vingués la vellesa,
al recordar el temps d' are,
si ella 'm deya tristement:
«'ns fém vells, ja ho veus, tot passa»
jo ab el cor li respondria:
'ns fem vells, mes no s' acaba
l' amor que per tú jo sento,
qu' es més gran, molt mes encare,
que l' amor que t' ofería
quan venia á festejarte!

(Pausa.)

CIN. ¿Y es molt guapa aquesta dona?
VAL. Com tú, ja veus donchs si es guapa.

- CIN. ¿Y no li has dit lo que pensas?
 VAL. No hi gosat, l' estimo massa.
 (*Tota la escena molt jugada.*)
 Jo prou busco la manera
 de dirli així, ab tota l' ànima:
 «T' estimo, t' estimo...»
 CIN. (*Fent la desentesa sempre.*) ¿A qui..
 VAL. A ella... á... n' aquella guapa.
 CIN. Y no la trobas?
 VAL. (*Aburrit.*) No ho sé.
 CIN. La coneix jo?
 VAL. Potser massa!
 CIN. Donchs digam el nom ¿qu' esperas?
 VAL. Cinteta!
 CIN. Ah! ¿m' es tocaya?
 VAL. No, vuy dir que... ja comprens...
 que dí 'l nom...
 CIN. (*Sempre fingint.*) Ni una paraula.
 VAL. Donchs si no m' entens, adeu.
 CIN. Tú mateix, com may acabas. (*Mitj mutis.*)
 VAL. Jo. (*Tornant.*)
 CIN. Veyám....
 VAL. Vuy...
 CIN. Digas.
 VAL. Que...
 CIN. Acaba d' una vegada.
 VAL. Res, caborias, res, no es res...
 (*Fent mutis primer terme esquerra.*)
 CIN. Pobre Valenti, es un angel! (*Mutis botiga.*)

ESCENA IX

CACAUHET y CAJEJILLA *venen del foro y van
 á la taberna, després JAUMET*

- CAC. Després dirán que un no sab presentarse, este
 trache no es meu.....
 CAJ. Ja 's coneix!
 CAC. El duya el serpentina el dia de l' enterio del
 pobre Fabrilo y jo 'l porte.....
 CAJ. Perque os el van regalar, ja ho heu dit.
 CAC. No ché, perque es una memoria.
 JAU. (*Sortint.*) ¿Ja sou aquí?
 CAC. ¿Que no está encare el maestro?.....
 JAU. Li manca un repás á la part fina de la fesomia
 y sortirá tot seguit.
 CAJ. Donchs mentrestant portam.....

- JAU. ¿Que vols?
- (*S' assentan.*)
- CAC. Jo, un vas d' aygua y un periódich.
- JAU. Ja hi som.
- CAC. Dusme una copeta de sol y sombra, que m' agrada barretxar.
- JAU. ¿Y tú que vols beure?
- CAJ. El monument de Colón y el cementiri del sud oeste.
- JAU. ¿Que 't pensas qu' es un un cinematógrafo l' establiment?....
- CAJ. Pórtam lo mateix qu' aquí. (*Per Cacauhet.*)
Que no ho sabs que sempre fem ambo.
(Jaumet fa mutis taberna.)
- CAC. Val moltes peles eixe Chaumet, llástima de nas perquè 'n podria eixir un bon torero.
- CAJ. ¿Del nas?
- CAC. Del conchunt de la presona, home.
- JAU. (*Sortint ab lo que han demanat.*) Aquí va.
- CAC. La primera vara. (*Beu.*)
- JAU. (*A Cajetilla.*) Tu... ¿qué sabs quina pantomina fan avuy al Folis...
- CAJ. Fa días que no hi vaig; hi tinch un deute.
- JAU. Es que si plegués d' hora voldria arribarmhi; noy, jo m' hi moro per las pantominas. ¿Heu vist *El hombre salvaje*.
- CAC. ¿Qui, en Rhama Shama?....
- JAU. No, la pantomina.
- CAJ. Jo, no.
- CAC. Jo tampoch, no m' agraden els signos, ni que m' hi paguen....
- JAU. Donchs es una pantomina qu' está molt ben escrita, hi ha uns parlaments que ni á *La monja sangrienta*, y l' Adams, l' Enriquet, sembla en Vico, es un pierrot qu' ho fá molt bé, y fins som amichs y 'ns tutejém, ell sempre 'm tracta de tú....
- CAC. ¿Y tú á ell?
- JAU. Ah! jo de vosté, com es mes gran....

ESCENA X

MATEIXOS Y MATEU *que surt de casa seva ab els elástichs penjant y una ampolleta á la má.*

MAT. (*A Cacauhet.*) Escolti, escolti, senyor Mazzantini....

CAC. Cacauhet.

MAT. Ay! si, senyor Cacauhet, ¿que ja está tot preparat.....

CAC. No mes manca anar pacá la iglesia y qu' el santo padre 'ls hi dediqui mitxa dotsena de benediccions.

MAT. Bravo, bravo.

CAC. Porte un petit obsequi per la seua filla, la novia.....

MAT. Ah! si? qu' estará contenta, sempre me 'n parla de vosté, encara 's recorda d' aquell día als toros.....

CAC. ¿Quin día?.....

MAT. Aquell, que va picar á un toro á la cua, y li van tirar una ampolla que ab una mica mes li treuhen un ull.

CAC. Es favor! (*D' un estutx se treu un boci d' orella de toro.*) Observi bé, podrá no tindre cap valor, pero per mi val molt.

JAU. ¿Qu' es aixó? ¡Je! ¡Je!

CAC. No rigues, es l' orella de un dels toros que vam matar el día que alternave ab el Tempestaes.

CAJ. Tant bé 'l van matar que os van donar l' orella.

CAC. Es qu' el vaig matar d' un tir, era un toro que las estocaes no li feyan ré, al contrari.....

MAT. Bé, pero que vol que 'n fassi d' aixó la meva filla.....

CAC. Pues pot fersen montar una sortitxa, y de lo que 'n sobre pot fersen uns guants, son molt fins y á Fransa es la gran moda. Jo me l' estime tant perque me recorda el día que vaig deixar la muleta pera dedicarme á picaor.

MAT. Gracias, senyor Cacauhet!

CAC. Voste mane.

MAT. (*A Jaumet.*) Que 'm posarás una mica de canya á n' aquesta ampolla?

JAU. Prou. (*Mutis taberna.*)

CAC. ¿Y perque vol la canya?

MAT. Per fregarmhi 'l cap, me priva la cayguda del cabell.

CAC. Pues beguessela y li farà 'l mateix efecte.

MAT. ¿Vol dir?

CAC. Li assegure.

JAU. (*Sortint.*) Aquí la teniu.

MAT. Bon minyó; bueno, vaig á acabarme de vestir.

CAJ. Feu, feu... ¿Que s' ha d' anar á ca 'n Culleretas?.....

MAT. Veurém, tinch una sorpresa. (*Mutis botiga.*)

ESCENA XI

CACAUHET, CAJETILLA y JAUMET

- CAC. Es una bona presona.
CAJ. Y té patacóns crech.
JAU. Per xó 's casa ab sa filla 'l Curro.
CAC. Y avuy no 's veu la xica.
JAU. Ab el trasbals del casori.....
CAJ. Aném á veure com li va l' uniforme al Curro,
y de passada li donarém pressa, ó sino tindrán
que casarse demá y aquestas cosas no es bó
deixarlas qne 's refredin.
CAC. Si, aném á vore..... ¿Quan val el gasto?
JAU. Quinse céntims.
CAC. Té y tórnamen cinch. (*Li dona una pessa de
deu céntims y un billet de tramvia.*)
JAU. Que 'm donéu?
CAC. Deu céntims y un billet de á deu...
JAU. Pero si es del tramvía aquet billet.
CAC. Pero es un paper moneda, á América no 'n
corren d' altres...
JAU. Bé, entréu y ja ho trobarém tot plegat.
(*Tots fan mútis taberna.*)

ESCENA XII

TALLARINA y TOMASA, *venen del foro*

- TAL. Creume á mi terrós de sucre,
y deixá esbravá 'ls pавanas
que diuhén per tot arreu
que de mi n' estás cansada.
TOM. Aixó son malas bolensas;
es enveja...
TAL. M' ho pensava,
pero tots aquets tremendos —
se 'n van de la muy y... vaja
que quan hi hagi dugas festas
potsé faré una desgracia.
TOM. Y aixó noy?...
TAL. No hi ha prencipis
y á las presonas honradas
com per exemple jo y tú,
las tacan quatre xerrayres...
TOM. Digas...

- TAL. Creuhen que la honra
d' un subjecte, es... camama
¿quina tacha tinch veyám?
- TOM. Una aquí, sota la barba
- TAL. Parlo de la honra dona.
- TOM. ¿Y ahont la tens?...
- TAL. Me l' hi deixada
á casa; ja la veurás
mes neta que l' aygua clara.
Pero ab mi tothom s' hi fica
y la paciencia s' acaba.
¿Quins vicis tinch jo, veyám?
perque m' agradan las cartas
y beure un xiquet de ví
y agafarne una 'ls dissaptes?
si aixó no es res, la conducta
tú sabs prou qu' es enrahonada.
Vaig está un any á la torre
¿perqué? res, per mudá d' ayres,
y perque allí 'm mantenían,
la cosa 'm sembla qu' es clara;
y es que tú no distingeixes,
y aixó no está bé Tomasa.
¿Qui t' ha estimat, digas dona?
¿qui ha tingut per tú mes ansia?
¿no ha sigut el Tallarina
el pessa d' áquesta jamba?
¿Donchs perque ab el morro fort
te 'm presentas y 'm maltractas:
¿No hi ballat ab tú á la Puda
seca, mes d' una vegada?...
¿Y el día del cumple años
no 't vaig portar ben mudada,
y fent brasset á la moda
á fé 'l ressopó al Versallas
pagant tú? ¿No 't considero
y 't guardo la setmanada?...
Donchs si vas seguint aixís
hauré de pensá en deixarte..
Tú vindrás un día al ball
y 'm veurás del bras d' un altre,
y quan sentis: «Va de vals»
jo comensaré á voltarla
ab una mossa ben pinxa
ben sarauhista y ben maca,
y veurás com fém primors
ben acostats l' un de l' altre,
ballant llís que semblará

qu' aném escombrant la sala,
y un cop acabat el vals
tocarán l' americana, (Indicant els balls.)
y apa gronxathi minyó,
y ay! fill meu.,. que cahich en basca;
«que se repita» dirán
tots els nyébits de la sala,
y tornemhi un altre cop,
després el xotis, ab calma,
y presumint com els guapos
ab la má esquerra ben alta;
després, de punta y taló
la maxurca es obligada,
suhant com un carreter
jo á n' allí balla que balla,
y 'ls llanseros, y 'l galop,
y una bona americana,
y 'l vals socios, y 'l vals jota...
y jo sempre aná voltantla
ab una mossa ben pinxa,
ben sarauhista, y ben maca;
y tú en un recó estarás
plorant d' enveja y de rabia,
tot dihent: el Tallarina
'm dona pota ab un altre!

(Pausa).

TOM. Pots tirá pel cap que vulguis,
lo qu' es la d' avuy no 't passa.

TAL. Noya, posa enteniment
y escolta á un home que 't parla
y 't vol bé.

TOM. Es imposible;
lo qu' es el Curro no 's casa.

TAL. Tomasa!

TOM. ¿Que 'm vols gastá 'l nom
¿ó vols que hi hagi jarana
entre jo y tú?...

TAL. Bé, veurás...

TOM. Si que hi veuré, potsé massa,
perque de mí no se 'n burla
cap valent...

TAL. Pero Tomasa!!

TOM. Mira, fuig del meu devant,
perque no ets home, y m' enfada
que vulguis presumi ab mí.
y vulguis portá las calsas,
sent aixis qu' aquesta prenda
soch jo qui te que portarla.
Avuy hi ha bronca, t' ho jura

la Ravachol, la Tomasa,
vuy que vegis á una dona
quan reparteix bofetadas
ab mes salero que tú,
ab mes forsa, y ab mes ganas
de fer mal, y vuy que vegis
que jo tinch molt mala baba,
que ab mi ja no hi poden res
ni 'ls savils ni 'ls punxa sárrias.
¿Tú no sabs pas ab qui 't fas?
¿que no ho sabs qui es la Tomasa?
Preguntaho á la fransa xica,
recorre totas las frábicas,
y veurás com te dirán:
es una mossa d' agallas
que lo mateix fá un fabor
que treu á un home del mapa,
y qu' encare no fá un any
va clavar una pedrada
á un savi, qu' encara jeu.
Dich aixó, porque m' estranya
que coneixent el meu génit,
vulguis tú are calmar-me.
No noy, ja s' ha acabat tot,
avuy hi ha bronca y no 's casan.
Jo hi poso l' impediment
que será de bofetadas,
el Curro anirá de nassos
rodant ab la seva jamba,
al Cacauhet li árrenco
la cúa d' una estrabada,
y al mitj de tant rebombori
y al mitj de tanta degracia,
á n' ella li árrenco 'l monyo
y á n' ell li ratllo la cara! (*Mútis foro dreta.*)
TAL. (*Que s' ho haurá escollat ab molta calma.*)
Adeu! extracto de carn...
no hi ha mes, haig d' ajudarla!
(*Mútis igual que Tomasa.*)

ESCENA XIII

CURRO, JAUMET, CAJETILLA, CACAUHET y
comparsas que surten de la taberna

CUR. Faig pinta ó no faig pinta?

CAC. Feste retratá ché, que 'n vendrás.

- CUR. Si la gent encare no sab que es casarse, jo...
tampoch pero m' ho afiguro...
- CAC. (*A Cajetilla.*) ¿Y tú quan te cases?...
- CAJ. Quan ploguin mobles.
- CUR. Vuy que vos fixeu ab el sí que donaré, será un sí...
- CAJ. De pit ó de costellas?
- CUR. Fà un trimestre que l' ensejo.
- CAC. Pero recordat, que les dones ché, son com els bous, cada dona necessita un trasteig diferent, perque t' advertixch que n' hi ha de moltes ganaeries.
- CUR. Aquesta dona no surt.
- JAU. No t' impacientis.
- CAC. Es que s' acosta la hora de comensar la correguda; no mes manca qu' el president fassa la senyal.
- CUR. Ja veuréu el pasa-calle, veuréu las mossas aixís... encare faré novas víctimas...
- CAC. Adiós! peste bubónica.
- CAJ. Are surten.

ESCENA XIV

Mateixos, MATEU y MERCÉ que surten mudats de la botiga, ab ells hi va també acompanyament. Molta animació.

- CAC. (*Per Mercé.*) Cuidado que es preciosa.
- CAJ. Deixamhi anar...
- CUR. Alto! alto! qu' aixó es cosa meva...
- MAT. Ja som aquí...
- MER. Aném?...
- CUR. (*Qu' estarà separat d' ella.*) Si tens alguna mirada que no 't fassi servey y vols fer l' obsequi d' endressármela se t' apreciará!... aixís.
- CAJ. Olé! por el Curro.
- CAC. (*A Caj.*) Mítela que está mansa, pareix un choto empapat de muleta...
- CAJ. Es qu' el Curro...
- CAC. El Curro es tot una persona!
(*Valentí ve del primer terme esquerra, y s' atura á la porta de la botiga de Cinteta parlant ab ella.*)
- CUR. Nada! 'm sembla que ja 'ns podém posar en marxa.

MAT. Si, que mossen Llatzer ja 'ns estarà esperant, aném, aném, senyor Lagartijo...

CAC. Cacauhet!

MAT. Ay! si, Cacauhet!

CAC. En marxa, que fassan la senyal els clarins que are ve la sort suprema!

(Jaumet fá mutis taberna, tots els altres fan mutis foro dreta.)

ESCENA XV

VALENTÍ Y CINTETA

(Sortirán de la botiga seguint ab la mirada á Curro y Mercé, y quan aquets estigan á punt de fer mutis, dirá Cinteta ab molta intensitat, com volguenthi anar, plorant desesperada, sens recorre al tó declamatori.)

CIN. Mira... que van á casarse!

VAL. *(Deturantla.)* Esperat!

CIN. Que se 'n va l' ànima ab ells!...

VAL. *(Ab pena.)* Tant l' estimas!!

CIN. No, es rabia!

VAL. ¿Vols que ?.... *(Llensantshi.)*

CIN. *(Deturantlo.)* No!!... ¿qué fás? ¡Valentí!

VAL. *(Ab ànima.)* Per tú tot! que bé ho sabs prou que t' estimo!

CIN. *(Cambiant de tó.)* ¿Es cert Valentí?

VAL. *(Ab mes ànima.)* Mes que á la vida, que á tot!...

CIN. *(Resoluda, ab despit.)* Donchs tú serás el meu home!

VAL. *(Content.)* ¡Cinteta!

ESCENA FINAL

Mateixos y tots els personatges restants de l' obra que venen corrents del foro dreta, CURRO ab la cara esgarrapada, MATEU seguint á MERCÉ que la portan mitj desmayada. Crits, molt mohiment en tota la escena.)

MAT. La noya... salvéu la noya...

CIN. ¿Qu' es aixó?

TOM. *(A Cacauhet.)* Y vos no us fiqueu mes ab lo que no us pertoca...

- CAC. (*Fent el valent*) Si jo m' hi pose...
- TOM. Vos?... teniu... (*Nova baralla; 'ls descompar-teixen y Tomasa queda ab la cúa del Cacau-het á la má.*) Si porta la cúa postissa!!
- CAC. Mentira! es que tinch molta caspa y 'm cau tot lo cabell!...
- VAL. ¿Pero que ha estat?
- JAU. ¿Qué ha sigut?
- CAJ. Disgustos de familia...
- CAC. Que el toro ha saltat al callejón, hi ha hagut desgracias personals...
- CUR. No aguanto mes, aviséu als de la creu roja que ve la fi del mon... (*Fica má.*)
- TAL. (*A Curro.*) No gratis, que fá pobre, y té..... aqui tens una besa... (*Li dona un cop al nas*) ¿qué no ho sabs que no hi pot res l' infantería ab la artillería rodada?
- JAU. (*A Tall.*) Mira que té 'l cop de puny privat! —
- TAL. Jo ho hi vist.
- TOM. Vuy dir que vaig jurar per la salut d' un germá que tinch al servici, que no 't casarias y no 't casas! (*a Curro.*)
- CIN. (*Adelantanse satisfeta.*) Pero se 'n casan uns altres. (*Sensació.*)
- TOTS. ¿Qui son?
- CIN. (*Agafant á Valentí.*) Aquí 'ls teniu; ell m' estima y jo l' estimo molt; (*Tot aixó ho dirá marcantho ab energia, y dirigintse particularment á Curro.*) vuy presumir, vuy casarme ab un trevallador, honrat, qu' es mes home que tots els homes, y mes guapo que tots els guapòs! (*S' abraça ab Valentí..*)

TELO RAPIT

